

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Тирлич Євгеній Володимирович, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2019 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія» за спеціальністю «Право» та здобув ступінь вищої освіти «магістр», обіймає посаду старшого слідчого відділу розслідування особливо тяжких злочинів слідчого управління ГУНП в Кіровоградській області, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 27 травня 2026 року № 233, у складі:

голови разової

спеціалізованої вченої ради:

Олексій ОДЕРІЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процес та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Ольга ЛИТВИНЕНКО, доктор філософії з права, доцент, заступник декана факультету з освітньої та науково-дослідної діяльності факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Олександр ГРУЗДЬ, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Оксана ДУФЕНЮК, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін, Одеський державний університет внутрішніх справ;

Андрій АНТОЩУК, кандидат юридичних наук, доцент завідувач кафедри криміналістики та судової медицини, Національна академія внутрішніх справ,

на засіданні 30 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Євгенію ТИРЛИЧУ на підставі публічного захисту дисертації «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, перший ректор, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, визначено місце отримання зразків для експертизи в кримінальному провадженні серед інших слідчих (розшукових) дій, окреслено механізм її реалізації на стадії досудового розслідування кримінального провадження, а також розроблено тактико-криміналістичні, процесуальні та законодавчі рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності процедури отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні.

Так, уперше:

- проведено порівняльний аналіз процесуального законодавства України та деяких держав Європейського союзу стосовно отримання зразків для порівняльного дослідження;

- досліджено підстави відмов слідчих суддів у задоволенні клопотань суб'єктів досудового розслідування про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків для порівняльного дослідження та запропоновано шляхи їх вирішення;

- запропоновано методичні рекомендації (Алгоритм) дій органу досудового розслідування щодо отримання дозволу на примусове відібрання біологічних зразків у особи для проведення порівняльного дослідження в кримінальному провадженні;

- сформульовано та обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до ст. 245 КПК України для вдосконалення правового регулювання процесуального порядку отримання зразків для експертизи, зокрема їх примусового відібрання; удосконалено:

- поняття зразків для експертизи в кримінальному провадженні як матеріальний об'єкт, його частину, або матеріально-фіксоване відображення цього об'єкта чи його проявів, окремо або у своїй сукупності, отримані у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку, яким притаманні сукупність ознак і властивостей, що дозволяють якісно вирішувати визначені експертні завдання, шляхом застосування спеціальних знань, при проведенні експертизи у кримінальному провадженні;

- класифікаційний (дослідницький) поділ біологічних зразків особи на «біологічні зразки» та «зразки біологічного походження»;

- теоретичні положення щодо процесуальної природи та змісту отримання зразків для експертизи як самостійної СРД;
- поняття примусу в контексті відібрання біологічних зразків на підставі відповідної ували слідчого судді;
- теоретичні положення щодо обставин слідчої ситуації, процесуальних підстав та оформлення звернення до слідчого судді із клопотанням про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків для експертизи;
- тактичні комбінації примусового відібрання біологічних зразків особи, що спрямовані на: а) встановлення ефективного контакту з особою, зразки якої необхідно відібрати; б) переконання особи, біологічні зразки якої необхідно відбирати в добровільному наданні необхідних зразків; в) уникнення безпосереднього фізичного впливу (примусу) на особу з метою отримання необхідних зразків;
- положення про підстави, сутність, форми, межі та суб'єктів застосування кримінального процесуального примусу при відібранні зразків для експертизи; дістало подальшого розвитку:
- теоретичні положення щодо використання зразків для проведення ідентифікаційних та порівняльних досліджень у кримінальному провадженні;
- визначення змісту та правової природи отримання зразків для експертизи, що полягає в доведенні самостійності та універсальності цієї СРД;
- визначення кола суб'єктів застосування кримінального процесуального примусу при відібранні зразків для експертизи;
- наукове дослідження проблематики, що виникає в ході отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні на сучасному етапі розвитку вітчизняного кримінального процесуального законодавства з огляду на міжнародні стандарти у галузі правосуддя, судової практики ЄСПЛ та внутрішньої ситуації в Україні.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, та 5 тез доповіді на науково-практичних конференціях:

1. Тирлич Є. В. Процесуальна природа та порядок отримання слідчим дозволу на примусове відібрання біологічних зразків у особи в ході досудового розслідування. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 1(5). С. 43-48.

2. Тирлич Є. В. Поняття біологічних зразків, які підлягають відібранню у особи з метою подальшого їх дослідження в кримінальному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 5. С. 92-97.

3. Тирлич Є. В. Особливості примусового відібрання біологічних зразків особи в ході досудового розслідування в контексті порушення прав людини за практикою ЄСПЛ. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 4. С. 97-109.

4. Тирлич Є. В. Аналіз правових засад отримання зразків для проведення ідентифікаційних експертиз в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. № 105. С. 237-245.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Олексій ОДЕРІЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Ольга ЛИТВИНЕНКО, доктор філософії з права, доцент, заступник декана факультету з освітньої та науково-дослідної діяльності факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

Так, автор обґрунтовано доводить доцільність самостійного процесуального порядку отримання (примусового відібрання) зразків і пропонує авторську редакцію ст. 245 КПК України (Додаток Г). Водночас під час захисту доцільно було б додатково обґрунтувати, як запропонований порядок системно співвідноситься з освідуванням (ст. 241 КПК України) та тимчасовим доступом до речей і документів (ст.ст. 160–166 КПК України) і чи не потребує реалізація цієї пропозиції узгоджених змін до зазначених норм задля уникнення конкуренції процесуальних форм на практиці.

Також, запропонований автором на стор.139-140 Алгоритм отримання дозволу на примусове відібрання біологічних зразків є детально розробленим і має значне практичне значення, однак дисертанту доцільно було б більш ґрунтовно розкрити механізми його практичної імплементації в діяльність органів досудового розслідування, зокрема шляхом визначення порядку нормативного закріплення відповідних рекомендацій.

Окрім цього, на стор. 126-127 запропонований автором класифікаційний поділ зразків особи на «біологічні зразки» та «зразки біологічного походження» становить теоретичний інтерес. Разом із тим, оскільки сам дисертант слушно зауважує, що процесуальний порядок отримання зразків зводиться до вужчого трактування (категорії «зразки особи»), доцільно було б чіткіше окреслити практико-процесуальні наслідки цього поділу для суб'єкта розслідування.

Також, з огляду на приділену в роботі увагу гарантіям прав особи, на окрему й більш детальну увагу заслуговують особливості примусового відібрання біологічних зразків у окремих (вразливих) категорій осіб, зокрема неповнолітніх та осіб із психічними розладами із визначенням додаткових процесуальних гарантій.

3. Олександр ГРУЗДЬ, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для

органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дав позитивну рецензію із зауваженнями:

Перший розділ, присвячений загальним питанням судової експертизи, її історії та класифікації, викладено доволі розлого; певне його ущільнення дозволило б змістити акцент на центральну для роботи проблематику відібрання зразків та посилити її поглиблене опрацювання.

Розроблений автором Алгоритм має безсумнівну практичну цінність, проте у роботі бажано чіткіше визначити його правову природу та передбачуваний статус (відомчі методичні рекомендації чи орієнтир для законодавчого врегулювання), а також механізм упровадження у практичну діяльність.

Оскільки дослідження виконано переважно з позицій сторони обвинувачення, на додаткову увагу заслуговують процесуальні гарантії сторони захисту під час примусового відібрання зразків — зокрема участь захисника та порядок оскарження ухвали слідчого судді, — що сприяло б збалансованості висновків.

Доцільним видається повніше висвітлення співвідношення примусового відібрання біологічних зразків із функціонуванням сучасних обліків (зокрема електронних реєстрів) та з вимогами захисту персональних даних особи.

4. Оксана ДУФЕНЮК, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу і криміналістики факультету з підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Львівський державний університет внутрішніх справ, опонент – дала позитивний відгук із зауваженнями:

1). Дисертація містить багато інноваційних, оригінальних рішень та пропозицій, проте не всі положення наукової новизни сформульовано вдало. Кожне положення наукової новизни має містити вказівку у чому саме полягає результат, отриманий вперше або в чому полягає удосконалення запропонованих рішень чи розвиток концепцій, у чому є відмінність цих рішень у порівнянні з існуючими підходами. Відповідно п. 1 повинен містити не вказівку на абстрактний процес аналізу, а на конкретний результат, отриманий внаслідок проведеного аналізу (наприклад, які тенденції, відмінності виявлено); п. 2 очікувано мав би містити коротке узагальнення конкретних підстав відмов слідчих суддів у задоволенні клопотань про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків, п. 8 – у чому полягає сутність примусу в авторській інтерпретації і т.д.

2). У дисертації очевидно превалює увага до процедури отримання біологічних зразків для експертизи в кримінальному провадженні, зокрема до питань примусового відбирання таких зразків. Водночас, предмет дослідження окреслює значно ширший діапазон пізнавальної діяльності. У роботі є лише окремі згадки про інші види зразків для інших видів експертиз. Відтак для забезпечення системності дослідження доцільно було б в рамках окремих параграфів розглянути особливості процедури отримання/підготовки зразків матеріалів і речовин (грунту, волокон, лаків і фарб, наркотичних речовин, спеціальних хімічних речовин тощо), зразків відеозаписів, зразків підписів і т.д.

3). Заслугує схвалення сміливість здобувача щодо формулювання змін до законодавства, а саме ст. 245 КПК України. Додаток Г [с. 224–226] містить запропоновану авторську редакцію вказаної статті. По-перше, більш доречно подавати пропозиції змін до законодавства у формі порівняльної таблиці для візуалізації тих інновацій, які пропонує дисертант. По-друге, окремі положення потребують подальшого обговорення та верифікації на предмет дотримання законодавчої техніки. Скажімо, ч. 3 містить зайвий концепт «зобов'язання» суду; ч. 8 містить надмірну деталізацію процедурного питання, яке мало б бути регламентовано відомчими інструкціями (до слова, 552 респонденти підтвердили доцільність окремого регулювання цих питань [с. 221–222]); ч. 9 містить конструкцію «... доручене відповідним підрозділам...», але пояснення критерію «відповідності» немає. Іншими словами, законодавчі зміни у запропонованій формі вносити передчасно.

4). На с. 127, описуючи зразки особи, до категорії «зразки біологічного походження» дисертант відносить «інші сліди, які виникають внаслідок природної життєдіяльності людини» і це не виділення як продукти життєдіяльності, адже останні, за задумом здобувача, відносяться до біологічних слідів. У зв'язку з цим потребує уточнення, що дисертант відносить до цього відкритого каталогу «інших слідів» з наведенням конкретних прикладів, а також пояснення: чому в даному випадку як виняток мовиться про «сліди», а не «зразки», адже в теорії криміналістики це принципово різні поняття.

5). Під час дослідження сучасного стану та прикладів міжнародної співпраці у сфері судово-експертної діяльності з іншими країнами (підрозділ 1.1.) дисертанту варто було б приділити увагу європейському досвіду застосування криміналістичних знань у роботі спільних слідчих груп (ССГ), як прогресивного інструменту, що виник у відповідь на нові виклики, що постали перед світовою спільнотою. Україна вже має досвід участі у роботі таких груп і можна з упевненістю прогнозувати, що практика співпраці в рамках ССГ тільки масштабуватиметься у ближчій перспективі. Значущість наукової роботи зросла б завдяки окресленню питань експертного забезпечення функціонування цього інституту, а також висвітлення переваг, ризиків та проблем, які можуть виникати на шляху активного впровадження цього інституту в українську практику.

6). У підрозділі 2.2. дисертант наводить короткий порівняльний огляд нормативно-правових актів пов'язаних із отриманням зразків для експертизи в Україні та інших державах, що загалом заслуговує схвалення, однак слід враховувати, що не існує єдиного, уніфікованого еталонного підходу, а тому кожна демократична європейська держава, яка сповідує цінності верховенства права та людських прав шукає власний шлях побудови такої моделі, спосіб комбінування правових норм, політик, правил і процедур. Це зумовлює появу несподіваних підходів і практик, які в одних країнах на законодавчому рівні є неприйнятними, тоді як в інших – вважаються дієвими та ефективними. Наприклад, польський КПК дозволяє провести обшук та деякі інші процесуальні дії щодо підозрюваного, у тому числі отримати зразки крові, волосся, інших виділень, до прийняття постанови про початок слідства (§1 ст. 308). Цікаво було

б почути думку дисертанта щодо оцінки такого підходу, зокрема потенційну можливість його застосування в Україні.

5. Андрій АНТОЩУК, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри криміналістики та судової медицини, Національна академія внутрішніх справ, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1). Загальновідомим є той факт, що призначення судових експертиз полягає в здійсненні певних підготовчих дій. У криміналістичній літературі давно виписаний алгоритм дій щодо призначення судової експертизи, зокрема: 1) зібрати відповідні матеріали для дослідження; 2) обрати момент призначення судової експертизи; 3) визначити предмет дослідження; 4) сформулювати завдання (запитання) експерту; 5) обрати експертну установу або експерта, який буде проводити такий вид дослідження.

В підрозділі 1.3. дисертаційного дослідження «Підготовка діагностичних та ідентифікаційних експертиз» автор, не претендуючи на новизну додає також такі етапи як «Складання постанови про доручення проведення експертизи» та «Направлення постанови про доручення проведення експертизи та відповідних матеріалів до експертної установи», обґрунтовуючи таку дію аналізом робіт провідних вчених з даного питання, а також власним практичним досвідом, про що хотілося б почути детальніше.

Крім цього, вважаємо що в роботі було б доцільним висвітлення певних особливостей вищевказаних етапів, що можуть виникати у ході розслідування військових злочинів, які в умовах сьогодення, на жаль, набули значного поширення, наприклад, дезертирства ст. 408 КК України.

2). Слід констатувати, що в даному дисертаційному дослідженні здебільшого увага автора пригорнута на проблему дотримання прав учасників кримінального провадження у зв'язку з існуванням примусового порядку отримання біологічних зразків особи (розділи 2, 3). При цьому, враховуючи природу зразків з речей і документів, недостатньою, на наш погляд, є увага приділена порядку отримання таких зразків саме з речей і документів.

Зважаючи на те, що встановлений КПК України порядок отримання зразків для експертизи, є таким, що не лише не охоплює всієї природи зразків, необхідність в яких виникає при розслідуванні кримінальних правопорушень та створює передумови для порушення прав учасників кримінального провадження, але й закладає підстави для втрати доказів. Так існує достатньо підстав стверджувати, що кожного разу, коли виникає необхідність отримання таких зразків, сторони кримінального провадження піддаються об'єктивному ризику незворотної втрати доказів, що в цілому негативно впливає на ефективність процесу розслідування.

Зазначення в дисертаційному дослідженні основних аспектів, що можуть ускладнити роботу органу досудового розслідування у вищезгаданому контексті – було б корисно для більш широкого спектру охоплення тематики.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Євгенію ТИРЛИЧУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

**Голова разової
спеціалізованої вченої ради**

Олексій ОДЕРІЙ